

Torah from Around the World

Wie een ander gunstig beoordeelt zal zelf gunstig beoordeeld worden.

Talmoed, Sjabbat 127b

Sjabbat 26 augustus 2023/ 9 Elloel 5783, Ki Tétsé, Dewariem/Deuteronomium 21:110 - 25:19

Tanach blz. 393 - 401

Haftara: Jesjajahoe 54:1 - 10

Tanach blz. 892

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Cantor Evan Kent** was 25 jaar lang Chazan van Temple Isaiah te Los Angeles en leeft nu in Jeruzalem, waar hij verbonden is aan het Hebrew Union College-Jewish Institute for Religion.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

De kracht van gezamenlijk herdenken

De sidra van deze week, Ki Tétsé, bevat 72 van de 613 geboden. We lezen over wetten met betrekking tot het maken van krijgsgevangenen, hoe om te gaan met een opstandige zoon, wetten die specifiek gelden voor het begraven van doden, over met wie je niet kunt trouwen, en wetten over echtscheiding. Naast het opsommen van vele wetten, vraagt deze sidra ons ook meerdere keren om zowel onze slavernij als de uittocht uit Egypte te gedenken. Wanneer Mosje de regels geeft om de rechten van de weduwe of wezen niet te

ondermijnen (Dewariem/Deuteronomium 24:17), laat hij dit gebod vergezeld gaan met de eis om de slavernij-ervaring van het volk Jisraëel in herinnering te brengen:

"Bedenk dat u zelf slaaf bent geweest in Egypte totdat de Eeuwige, uw God u heeft bevrijd." (Deuteronomium 24:18).

Vervolgens beveelt Mosje de Jisraëlieten om fruit aan hun bomen en gewassen in het veld achter te laten voor de minder bedeelden (Dewariem 24: 19-21) – en opnieuw wordt ons gevraagd om onze slavernij en de daaropvolgende bevrijding te herdenken:

"Bedenk dat u zelf slaaf bent geweest in Egypte. Daarom gebied ik u zo te handelen." (Dewariem 24:22).

Er wordt ons ook verteld dat we Mirjam moeten gedenken, niet vanwege haar eigenschappen als leider of als profetes, maar eerder als een waarschuwing om acht te slaan op de regels voor het onderzoeken van huidziekten:

"In geval van huidvraat dient u de aanwijzingen die u van de Levitische priesters krijgt nauwgezet op te volgen; houd u precies aan wat ik hun heb voorgeschreven. Bedenk wat de Eeuwige, uw God, tijdens uw tocht uit Egypte met Mirjam heeft gedaan." (Dewariem 24:8-9)

Mosje legt de Jisraëlieten regels voor die hun toekomst zullen bepalen en zet ook hier deze verordeningen kracht bij met een gebeurtenis uit het verleden van de gemeenschap. Bemidbar 12:10 brengt ons de huidaandoening van Mirjam in herinnering:

"Nauwelijks had de wolk de tent verlaten of Mirjam werd getroffen door huidvraat, haar huid was wit als sneeuw. Toen Aharon zich naar Mirjam omdraaide, zag hij dat ze door huidvraat getroffen was."

Uit de instructies van Mosje aan de Jisraëlieten blijkt duidelijk dat hun collectieve toekomst niet los kan worden gezien van hun verleden. Voor zowel de oude Jisraëlitische gemeenschap als de hedendaagse Joden blijven onze collectieve herinneringen ons als volk beïnvloeden. Het collectieve geheugen van Amerikanen zal bijvoorbeeld waarschijnlijk traumatische gebeurtenissen omvatten als de moord op president Kennedy, de aanslagen van 11 september en de COVID-19-pandemie. Op een lichtere toon: ons collectieve geheugen zou ook het optreden van The Beatles op de Ed Sullivan Show kunnen omvatten.

Ook gezinnen hebben herinneringen die van generatie op generatie worden doorgegeven, zoals die autorit naar de Grand Canyon of het aanwezig zijn op oma's 100ste verjaardagsfeestje. Volgens de Frans-Joodse filosoof en sociaal wetenschapper Maurice Halbwachs (1877-1945), aan wie de term 'collectief geheugen' wordt toegeschreven, worden deze herinneringen overgedragen door het vertellen en opnieuw vertellen van gedeelde verhalen door de groep.

Historicus Yosef Yerushalmi (1932-2009) gelooft dat de kracht van het Joodse collectieve geheugen te danken is aan het feit dat we de herinnering versterken door middel van rituelen. Het verzoek van Mosje om de uittocht uit Egypte te herdenken wordt geïllustreerd in de Pesach-seider, wanneer we het verhaal van onze slavernij en bevrijding uit het oude Egypte naspelen. We horen de stem van Farao en sluiten ons aan bij Mosje, Mirjam en

Aharon en de duizenden Jisraëlieten terwijl de zee zich splitst om ons volk in veiligheid te brengen.

Wanneer we de Torarol uit de ark halen, voeren we het geven van de Tora op de Sinai uit, en de *hakafa* (rondgang) door de gemeente herinnert ons eraan dat we **allemaal** op de Sinai stonden. Op Jom Kipoer, tijdens de Avoda-dienst, sluiten we ons aan bij de oude Hogepriester in het Heilige der Heiligen, en het aansteken van Chanoeka-kaarsen vat het verhaal samen van de Makkabeeën en de herinwijding van de Tempel in Jeruzalem.

Deze voorbeelden helpen ons om ons collectieve geheugen als volk te versterken. Maar hoe behouden en herbeleven we de collectieve herinneringen van onze directe of uitgebreide familie? Eén manier is om teksten, ritens en rituelen over te nemen die herinneringen vastleggen. Begin met het vragen van onze gezinsoudsten om hun levensverhalen te vertellen, deze op te nemen en speciale momenten te creëren om deze verhalen te vertellen en opnieuw te vertellen.

Een paar jaar geleden, nadat ik naar Jeruzalem was verhuisd, besepte ik dat ik de reizen en verhalen van mijn grootouders moest kennen en begrijpen, omdat ik geloofde dat hun immigratieverhalen verband hielden met mijn eigen alia. Hoewel ze allemaal al tientallen jaren overleden waren, hielpen mijn ouders me bij het tot leven roepen van hun levens en verhalen. Met behulp van familiestukken, sepia-keurige foto's, immigratiegegevens en vage herinneringen heb ik de verhalen van mijn grootouders en overgrootouders over ontberingen, ballingschap, immigratie en overleven met elkaar verweven. De verzamelde verhalen en herinneringen van een lang vervlogen generatie zijn nu onderdeel geworden van de schatkamer van mijn geheugen. En net als Mosje zorgen de verzamelde verhalen uit het verleden ervoor dat ik zowel het heden als de toekomst beter kan waarderen en begrijpen.